

ماهنامه دریانوردی زندگی در بنادر ایران

بنادر

سال ۳۵ | دوره جدید، شماره ۳۴، پیاپی ۲۸۱ | شهریور ۱۳۹۹ | ۱۳۲ صفحه | ۴۰ هزار تومان

پرونده‌ای برای
روز جهانی دریانوردی ۲۰۲۰
کشتیرانی پایدار
برای سیاره‌ی پایدار

چرا هیچیک از شهرهای ساحلی ایران دارای نمادهای شهری فاخر نیستند؟ بررسی نمادهای شهری گرجستان - باتومی

محمد مونسان | عضو هیئت علمی دانشگاه صنعتی مالک اشتر

اشاره همه‌ی شهرهای ساحلی بزرگ و مهم دنیا، از جمله برخی کشورهای کوچک همسایه ایران، بدون استثنا، دارای یک یا چند نماد شهری معروف هستند که به عنوان مرکزیت یک مجموعه تفریحی و گردشگری بزرگ ایفای نقش کرده و چهره شهرهای ساحلی را متحول کرده‌اند. متأسفانه، هیچیک از شهرهای ساحلی ما (چه در شمال و چه جنوب کشور) دارای سازه‌های فاخر مهندسی معروف به عنوان نماد شهری و جاذبه گردشگری نیستند. در این جا، به منظور کمک به روشن تر شدن ذهن مدیران ارشد و مدیران استان‌های ساحلی کشور، سعی می‌کنیم برخی از این نمادهای معروف را بررسی کنیم. برای نشان دادن قابلیت اجرا و امکان‌پذیری چنین طرح‌هایی، ابتدا به بررسی برخی کشورهای کوچک همسایه پرداخته‌ایم که از نظر وسعت، جمعیت و توانایی‌های طراحی و مهندسی بسیار ضعیف‌تر از ایران هستند. در شماره‌های قبل، به نمادهای شهری مدرن کشور کویت (شهر ساحلی کویت) و کشور آذربایجان (شهر ساحلی باکو) پرداختیم و در این شماره، به کشور گرجستان و نمادهای شهری شهر ساحلی باتومی می‌پردازیم.

از مهم‌ترین آثار هنری کشور گرجستان به حساب می‌آید. طرح این مجسمه زیبا از داستانی به همین نام گرفته شده است؛ رمان عاشقانه «علی و نینو» در سال ۱۹۳۷، توسط کوربان سعید نوشته شد و در سال ۲۰۱۶، فیلم سینمایی آن نیز براساس همین داستان به اکران رسید. این داستان به این‌گونه بیان شده است که علی، جوانی مسلمان از کشور آذربایجان، و نینو، دختری مسیحی از کشور گرجستان، درگیر رابطه‌ای عاشقانه می‌شوند، ولی به دلیل اختلافات مذهبی، با مخالفت شدید خانواده‌ها روبه‌رو می‌شوند و در انتها با مرگ علی، این داستان به صورت غم‌انگیزی به پایان می‌رسد. طراحی مجسمه علی و نینو به‌گونه‌ای است که اجزای این دو مجسمه در یک زمان مشخص در هم ادغام شده و به صورت یک پیکر درمی‌آیند و پس از گذشت زمانی مشخص، از هم جدا شده و به طرف مخالف هم حرکت کرده و از هم دور می‌شوند. این مجسمه، به واسطه تغییراتی که توسط اهرم‌های محرک صورت می‌گیرد، به چندین حالت درمی‌آید. در سال ۲۰۱۰ میلادی، تامارا کوسیتادزه (Kvesitadze Tamara) هنرمند گرجستانی، به کمک یک تیم مهندسی گرجستانی، با الهام از این داستان عاشقانه، تندیس علی و نینو را در کنار دریای سیاه ساخت. جالب است بدانید هزینه ساخت این مجسمه زیبا کمتر از ۱۰۰ هزار دلار بوده که یکی از ارزان‌ترین نمادهای شهری معروف دنیاست.

کشور کوچک گرجستان با مساحت ۷۰ هزار کیلومتر مربع (معادل چهار درصد مساحت ایران) و جمعیت ۳/۷ میلیون نفری از کشورهای مجاور ایران است که سالانه ده‌ها هزار ایرانی به آن کشور سفر می‌کنند. گرجستان یک کشور سرسبز و خوش آب‌وهوا در بین دریای خزر و دریای سیاه است که دارای سواحل محدود به طول ۳۱۵ کیلومتر در دریای سیاه است. گرجستان دارای منابع نفتی و گازی نیست و اقتصاد آن عمدتاً وابسته به دو عامل اصلی کشاورزی و گردشگری است. حدود ۵۰ درصد مردم گرجستان به کار کشاورزی اشتغال دارند. پایتخت گرجستان شهر تفلیس است که دارای نمادهای شهری متعددی است، ولی بیشترین نمادهای شهری در شهر ساحلی باتومی در ساحل دریای سیاه متمرکز است. شهر باتومی با توجه به سرمایه‌گذاری‌های ۱۰ سال اخیر تبدیل به قطب گردشگری کشورهای منطقه شده است. از سال ۲۰۱۰ شاهد سرمایه‌گذاری در تاسیسات زیربنایی گردشگری و ساخت چندین سازه عظیم و جذاب مهندسی به عنوان نمادهای شهری باتومی هستیم. گرجستان از کشورهایی است که در سال‌های اخیر تمهیدات ویژه‌ای برای جذب گردشگران ایرانی داشته و در این زمینه بسیار موفق عمل کرده که منجر به افزایش چشمگیر گردشگران ایرانی به این کشور شده است. در ادامه به نمادهای شهری باتومی اشاره می‌شود.

مجسمه علی و نینو

اغلب نمادهای شهری مشهور دنیا دارای ابعاد بسیار بزرگ و ارتفاع بالای ۱۰۰ متر هستند، ولی در برخی مواقع، نبوغ طراحی مهندسی می‌تواند یک سازه کوچک را نیز به نماد شهری معروف در دنیا تبدیل کند. مجسمه‌های فلزی متحرک «علی و نینو» (Monument Ali and Nino) با ارتفاع هفت متر، امروزه به نماد اصلی کشور گرجستان و شهر باتومی تبدیل شده است. این مجسمه‌های متحرک در «پارک معجزه» و در کنار اسکله باتومی قرار دارد. مجسمه علی و نینو یکی

برج ۱۳۰ متری، در بین نمادهای شهری معروف دنیا، چندان بلند نیست، ولی توانسته است نمادی از یک گرجستان رو به پیشرفت ارائه کند. همچنین، این برج به مرکزیک مجموعه بزرگ گردشگری تبدیل شده و سایر امکانات گردشگری در اطراف این نماد گردآوری شده‌اند. نورپردازی‌های خاص و متنوع این برج در شب باعث ایجاد جذابیت و روشن شدن منطقه ساحلی و رونق گردشگری شده است.

جالب این جاست که وقتی این دو مجسمه به یکدیگر می‌رسند، ناظران با دیدن وصال این دو عاشق به وجد می‌آیند و شروع به تشویق آن‌ها می‌کنند. این دو مجسمه هفت متری از جنس فلزهای لایه لایه هستند که هشت تا ۱۰ دقیقه طول می‌کشد تا یک مسیر کوتاه را طی کنند و به هم برسند. مجسمه علی و نینو طی روز و شب توسط تعدادی اهرم‌های قوی به حرکت درمی‌آیند. یکی از سوغات سفر به گرجستان، مجسمه‌های کوچک علی و نینو است که در تمام این کشور به وفور یافت می‌شود.

برج الفبای باتومی

«برج الفبا» در شهر باتومی، با ارتفاع ۱۳۰ متری، نمادی از ۳۳ حرف الفبای گرجی است. حروف بر روی برج به صورت مارپیچ نوشته شده است و از ساختار (DNA) الگو گرفته شده که نمادی از این است که ادبیات و شعر و هنر در ماهیت و ژنتیک گرجی‌ها وجود دارد. در سال ۲۰۰۹، شهرداری باتومی برای ایجاد شهرت جهانی تصمیم به طراحی و ساخت یک نماد شهری بزرگ و معروف گرفت. یک مسابقه طراحی برای یک نماد شهری خاص، بلند و منحصربه‌فرد برگزار شد و طراحی ارائه‌شده توسط یک هنرمند گرجی پذیرفته شد و ساخت آن توسط شرکتی اسپانیایی انجام گرفت. هزینه ساخت این برج ۶۵ میلیون دلار بود که طرف دو سال (از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۱) ساخته شد. در مرکز این برج چند دستگاه آسانسور برای انتقال بازدیدکنندگان وجود دارد. در رأس این برج یک سازه کروی زیبا با بدنه‌ای شیشه‌ای وجود دارد که در هر طبقه، یک نمای زیبای ۳۶۰ درجه‌ای رو به دریای سیاه را نشان می‌دهد. این قسمت کروی دارای پنج طبقه است: طبقه اول برای جابه‌جایی بازدیدکنندگان، خروج از آسانسور و تشریح اجزای برج و توضیحات مقدماتی است. طبقه دوم متعلق به استودیوی تلویزیونی است. طبقه سوم مربوط به یک آشپزخانه و رستوران بزرگ و مجلل است که در سال ۲۰۱۵ افتتاح شد. طبقه چهارم یک عرشه باز برای تماشای دریا و آسمان، حتی در شب، فراهم کرده است. طبقه پنجم نیز محل استقرار یک جرم متوازن‌کننده‌ی بزرگ ۵۰ تنی است که وظیفه کاهش دامنه ارتعاشات برج و پایدارسازی برج را دارد. البته، امکان بازدید از این قسمت نیز وجود دارد. این

برج الفبای باتومی، در بین نمادهای شهری معروف دنیا، چندان بلند نیست، ولی توانسته است نمادی از یک گرجستان رو به پیشرفت ارائه کند. همچنین، این برج به مرکزیک مجموعه بزرگ گردشگری تبدیل شده و سایر امکانات گردشگری در اطراف این نماد گردآوری شده‌اند

برج دانشگاه فناوری باتومی (Technological University Tower)

«برج دانشگاه فناوری»، با ارتفاع ۲۰۰ متر، بلندترین ساختمان شهر باتومی و کشور گرجستان محسوب می‌شود. این برج دارای ۳۶ طبقه است و قرار بود که در سال ۲۰۱۲ افتتاح شود، ولی به دلیل برخی مشکلات، ساخت آن نیمه‌کاره رها شد تا این‌که این برج در سال ۲۰۱۵ از طرف دانشگاه به یک شرکت سرمایه‌گذاری با قیمت ۲۵ میلیون دلار فروخته شد و احتمالاً در آینده نزدیک تبدیل به یک هتل می‌شود، چراکه نوع معماری و موقعیت قرارگیری آن برای گردشگری و هتلداری بسیار مناسب است. این برج از ویژگی‌های برجسته ساخت، و معماری منحصربه‌فردی برخوردار است و یک معمار گرجی طراح آن بوده است. از عجایب این طراحی، وجود یک چرخ و فلک کوچک در قسمت بالایی برج (طبقه ۲۷) است.

ساختمان وزارت دادگستری

این ساختمان با معماری خاص، دارای ۱۷ طبقه و ارتفاع ۵۵ متر است و در بازه زمانی ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱، با هزینه ۲۵ میلیون دلاری، در ساحل باتومی ساخته شده است.

هتل اسکای تاور (Sky Tower hotel)

این هتل دارای ۱۰۱ اتاق مجلل با دیوارهای شیشه‌ای و نمای

کامل رو به بیرون است. معماری کلی آن به شکل یک استوانه با مقطع ثابت است.

برج بابیلون (Babillon Tower Georgia)

این برج ارتفاع ۱۸۵ متری و ۵۲ طبقه دارد و در سال ۲۰۱۷ افتتاح شده است. برج بابیلون دومین سازه بلند موجود در گرجستان است.

برج‌های سه‌گانه اربی (Orbi Sea Towers)

این هتل‌های سه‌گانه دارای ارتفاع‌های مختلفی از ۲۵ تا ۳۴ طبقه هستند که بلندترین آن‌ها دارای ارتفاع ۱۳۰ متر است. این هتل‌ها در سال ۲۰۱۲ ساخته شدند.

نماد شهر تفلیس

شهر تفلیس، پایتخت گرجستان، نیز دارای چندین نماد شهری است که معروف‌ترین آن‌ها به نام «مادر گرجستان» یا «کارتلیس ددا» (Kartlis Deda) است. این مجسمه، شمایل زنی است که در یک دست او شمشیر و در دست دیگرش فنجان قرار دارد. مجسمه

قانون هتل‌های بلند با معماری خاص

دولت گرجستان برای تغییر چهره شهر و توسعه نمادهای شهری، قانونی را در سال ۲۰۰۹ وضع کرد که هر هتل مرتفعی که بخواهد در این کشور ساخته شود باید دارای یک معماری خاص و منحصر به فرد باشد، به گونه‌ای که تصویر شاخصی از گرجستان ارائه دهد و هیچ یک از هتل‌های شهر نباید شبیه به هم باشند و نقشه معماری آن‌ها باید، قبل از شروع به ساخت، در یک کمیته تخصصی بررسی شود. این تصمیم با اعتراض سرمایه‌گذاران مواجه شد، چراکه هزینه ساخت هتل‌هایی با معماری خاص بسیار بیشتر از هتل‌های معمولی است. دولت گرجستان برای کمک به جبران این هزینه‌ها، هتل‌های با معماری خاص را بین پنج تا ۱۰ سال (وابسته به نوع معماری و هزینه انجام شده) از مالیات معاف کرد. به همین دلیل است که امروزه شاهد هستیم که در باتومی، هریک از هتل‌ها به عنوان یک نماد شهری و یک سازه شاخص با معماری خاص محسوب می‌شوند. در ادامه، به تعدادی از این هتل‌ها اشاره می‌شود.

پالاس آلیانس (Alliance Palace hotel)

برج این هتل دارای ۴۱ طبقه بالای سطح زمین و چهار طبقه در زیر سطح زمین است. ارتفاع آن ۱۳۲ متر است که ظرف چهار سال ساخته شده است (از ۲۰۱۵ تا ۲۰۱۹). به نظر می‌آید معماری خاص و حیرت‌آور این هتل تازه تاسیس به یکی از نمادهای کشور گرجستان تبدیل شود.

برج مکعب (Swissotel Cube Tower)

این برج به شکل تعدادی مکعب سفید رنگ است که بر روی هم قرار گرفته‌اند. برج مکعب دارای ارتفاع ۱۰۶ متر در ۲۸ طبقه است که در سال ۲۰۱۲ افتتاح شد. هزینه ساخت آن ۳۰ میلیون دلار بوده و توسط بخش خصوصی ساخته شده و معماری خاص آن باعث شده که تبدیل به یکی از نمادهای گرجستان شود.

مادر گرجستان، مجسمه‌ای آلومینیومی با ارتفاع ۲۰ متر است، ولی از آن جا که در یک منطقه مرتفع نصب شده، از تمام شهر قابل رویت است. شمشیر در دست این مجسمه نماد شمشیر کشیدن به روی دشمنان، و فنجان در دست دیگر نماد استقبال از مهمانان و مهمان‌نوازی است. این مجسمه ۲۰ متری در سال ۱۹۵۸ (۶۲ سال پیش) و به مناسبت یک هزار و ۵۰۰ سالگی شهر تفلیس به وسیله‌ی مجسمه‌ساز گرجی به نام الگوجا آماشوکلی ساخته شده است.

طرح‌های آینده و مقایسه شرایط

همان طور که گفته شد، گرجستان دارای منابع نفتی و گازی نیست و اقتصاد آن بر مبنای کشاورزی و گردشگری استوار است، لذا در مقایسه با کشور نفت خیز آذربایجان و کشورهای عربی، یک کشور فقیر محسوب می‌شود؛ ولی با این حال، این کشور تلاش زیادی بر روی توسعه گردشگری با تمرکز بر ساخت سازه‌های فاخر مهندسی و نمادهای معروف شهری دارد و تصویب قانون «هتل‌های بلند با معماری خاص» نیز در همین راستا انجام شده است. طبق اعلام مقامات رسمی این کشور، ۳۴ هتل با معماری خاص در این کشور در حال ساخت است که بدین ترتیب، باید انتظار داشت در سال‌های آتی، بیشترین تمرکز نمادهای شهری را در شهرهای گرجستان شاهد باشیم. یکی از خصوصیات جالب گرجی‌ها این است که اصرار دارند که نمادهای شهری آن‌ها تا جای ممکن توسط طراحان و هنرمندان و مهندسان گرجی طراحی و ساخته شوند و در این زمینه تعصب خاصی دارند. کشور گرجستان، با مساحتی تقریباً برابر مساحت سه استان شمالی ایران (گلستان، مازندران و گیلان)، و طول ساحل برابر یک سوم سواحل ایرانی خزر در این سه استان (۳۱۵ کیلومتر در برابر ۹۰۰ کیلومتر)، بدون منابع غنی نفت و گاز، توانسته است که در یک بازه زمانی کوتاه حدوداً ۱۰ ساله (از سال ۲۰۱۰ تاکنون)، صنعت گردشگری خود را با تحول اساسی روبه‌رو کند. برای مثال، نگاه‌های مدرن مدیریتی باعث شده که سفر گردشگران ایرانی به گرجستان در بازه زمانی پنج ساله ۳۲ برابر شود (گرجستان در سال ۲۰۱۵ مقصد گردشگری تعداد ۲۵ هزار ایرانی بود که در سال ۲۰۱۹، به حدود ۸۰۰ هزار گردشگر ایرانی رسید). به دلیل مجاورت گرجستان با ایران و جمعیت بالای ایران، هدف‌گذاری آن‌ها برای دو میلیون گردشگر ایرانی تا سال ۲۰۲۲ است. بسیار جای تاسف دارد که از امکانات گردشگری داخلی در خزر استفاده نمی‌شود و هر ساله شاهد خروج ارز از کشور با مقاصد گردشگری هستیم. یک خاطره شخصی در این زمینه می‌تواند گویای شرایط باشد: ما در سال ۲۰۱۵ یکی از اساتید خارجی را برای برگزاری دوره‌ای آموزشی در یکی از شهرهای شمالی به ایران دعوت کردیم. او که بسیار علاقه‌مند به دیدن دریای خزر بود، در پایان یک روز کاری، به کنار دریای خزر رفت؛ اما بعد از نیم ساعت بازگشت. دلیل مراجعت سریع او را پرسیدیم، گفت: «... همه‌جا شلوغ و آشفته بود». برای من این اظهار نظر او جای تاسف و شرمندگی داشت و با خودم فکر می‌کردم که این فرد وقتی به کشور خود برگردد، چه چیزی از ایران تعریف خواهد کرد! چرا با وجود سواحل طولانی ایران در خزر، باید آن قدر تعداد مراکز گردشگری کم باشد که باعث شلوغی و ازدحام بیش از حد شود! این که در سواحل دریای خزر، با وجود بیشترین تراکم گردشگر داخلی و خارجی و درآمد هنگفت سالیانه، نمی‌توان یک نماد شهری شاخص و مشهور در سطح جهان سراغ گرفت، جای بسی تأمل و تاسف است. طرح‌های فاخر مهندسی، لازمه توسعه گردشگری در دنیای مدرن امروزی است. دیگر نمی‌توان صرفاً با تکیه بر دو عامل آثار باستانی و طبیعت زیبا، در فکر تحول در صنعت گردشگری بود. البته ما ناامید نیستیم، چرا که با تفکرات مدیریتی مدرن و روزآمد می‌توان در یک بازه زمانه ۱۰ ساله چهره شهرهای ساحلی ایران را متحول کرد. ایجاد معاونت «سازه‌های مدرن گردشگری» در وزارت میراث فرهنگی و گردشگری می‌تواند نقطه شروعی برای یک حرکت بزرگ باشد.

شمشیر در دست مجسمه
مادر گرجستان نماد
شمشیر کشیدن به روی
دشمنان، و فنجان در
دست دیگر نماد استقبال
از مهمانان و مهمان‌نوازی
است. این مجسمه ۲۰ متری
در سال ۱۹۵۸ (۶۲ سال
پیش) و به مناسبت یک هزار
و ۵۰۰ سالگی شهر تفلیس
به وسیله‌ی مجسمه‌ساز
گرجی به نام الگوجا
آماشوکلی ساخته شده است